

Referències **CoNCA**

RC3 (2014)

Els espais de **formació** de **circ** de **Catalunya**

aules *circ* Catalunya pedagogia professorat *tallers* alumnes escola preparatòria formació continuada *trajectòria* circ social espais de formació *aeris* equilibris acrobàtics malabars acrobàcia equilibris sobre objectes *verticals* pallaso *funambulisme*

Co NC A

Consell Nacional
de la Cultura i de les Arts

El document *Els espais de formació de circ de Catalunya* ha estat elaborat per l'Àrea de Coneixement del Consell Nacional de la Cultura i de les Arts (CoNCA) a partir de la informació recollida per l'Associació de Professionals de Circ de Catalunya (APCC).

Document aprovat pel Plenari del CoNCA el 7 de novembre de 2014.

Membres del Plenari

Carles Duarte i Montserrat, president
Gemma Sendra i Planas, vicepresidenta primera
David Albet i Sunyer, vicepresident segon
Mercè Gisbert i Cervera, secretària
Pilar Parcerisas i Colomer, vocal
Isona Passola i Vidal, vocal
Valentí Puig i Mas, vocal

Directora

Sílvia Muñoz d'Imbert

Equip de treball:

Laura Polo Fernando
Gemma Carbonell Jorquera (CoNCA)
Ramon Castells Ros (CoNCA)
Eva Romero (APCC)
Pili Serrat (APCC)

Correcció lingüística:

Gabinet Tècnic del Departament de Cultura

Maquetació:

Entitat Autònoma del Diari Oficial i de Publicacions

Agraïm la col·laboració a totes les persones que han contestat l'enquesta i als integrants de la Comissió de formació del circ de l'APCC que n'han impulsat la realització.

L'obra *Els espais de formació de circ de Catalunya* editada pel Consell Nacional de la Cultura i de les Arts (CoNCA) està subjecta a una llicència de Reconeixement-NoComercial 4.0 Internacional de Creative Commons. Se'n permet la còpia, la distribució i la comunicació pública sense ús comercial, sempre que se'n citi la font.

Podeu descarregar la versió electrònica d'aquesta publicació a: <http://www.conca.cat>

Barcelona, juliol 2014

Dipòsit legal: B 25916-2014

Sumari

Sumari	3
1. Introducció	5
2. Antecedents	6
3. Notes metodològiques	7
4. Quins són? Com són?	8
4.1 Informació general i territorial	8
4.2 Informació estructural	8
4.3 Nivell d'especialització	11
4.4 Trajectòria en formació de circ	12
4.5 Objectius pedagògics	13
5. Què ofereixen? Quina formació imparteixen?	14
5.1 Àmbits de treball	14
5.2 Tècniques impartides	15
6. Com funcionen?	17
6.1 Professorat	17
6.2 Alumnes	17
6.3 Finançament	18
6.4 Problemàtiques	21
7. Annex	22

1. Introducció

El II Pla integral del circ 2012-2015, que es va presentar el passat 25 d'octubre de 2012, té l'objectiu d'establir un acord estratègic per al sector del circ amb el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya (DC), el Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya (DE), l'Institut Ramon Llull (IRL), l'Institut de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona (ICUB) i el Consell Nacional de la Cultura i de les Arts (CoNCA).

Entre els seus objectius estratègics **hi ha estructurar i regular la formació**, entenent que la formació d'avui és la cultura de demà. Per això entre el seu pla d'acció hi ha el **d'organitzar aquest àmbit d'actuació essencial per al desenvolupament correcte d'un sector professional**. Per fer-ho s'endegarà un seguit d'actuacions entre les quals destaca la creació d'un cens dels diferents **projectes de formació de circ i dels professionals que s'hi dediquen** que possibiliti fer una anàlisi de l'estructuració de la formació circense a Catalunya i faciliti detectar les necessitats estructurals dels espais de formació així com les necessitats formatives dels docents i formadors, segons els àmbits d'intervenció.

Aquest document es proposa, doncs, aportar informació que permeti identificar i conèixer els projectes de formació de circ que imparteixen aquesta disciplina a Catalunya amb els objectius següents:

- identificar i conèixer els projectes que ofereixen formació de circ a Catalunya,
- fer difusió de tots aquests projectes,
- facilitar la comunicació, la relació i la cohesió entre els diferents projectes circenses i fer xarxa,
- crear un directori de projectes de formació de circ en els diferents àmbits i tècniques de circ i fer-ne difusió entre la comunitat educativa i el públic en general, i
- fer una anàlisi de les realitats, les fortaleces i les mancances d'aquests projectes i defensar millor les seves necessitats davant les administracions.

2. Antecedents

Al novembre del 2007 es duen a terme les primeres Jornades de Formació, organitzades per l'Associació de Professionals de Circ de Catalunya (APCC), amb la col·laboració de l'Ateneu Popular 9 Barris i l'Escola de Circ Rogelio Rivel. Aquestes Jornades havien de ser el punt de partida d'un debat per concretar el model de formació més adequat a la nostra realitat social i cultural.

El 2009 es fa una enquesta a formadors de circ amb motiu de l'informe "L'estat actual de la formació de circ a Catalunya: propostes de recorreguts formatius", treball que forma part dels documents preparatoris per a les II Jornades sobre Formació de Circ.

Al novembre del 2010 es fan les II Jornades sobre Formació de Circ, impulsades pel CoNCA i organitzades conjuntament amb l'APCC, l'Ateneu Popular 9 Barris i l'Escola de Circ Rogelio Rivel. L'objectiu que aquestes jornades perseguien era la reflexió conjunta entre el sector de la formació de circ de Catalunya i els representants de les entitats i administracions implicades en els ensenyaments artístics per concretar una proposta de model formatiu a partir de la diagnosi i les línies traçades per l'informe "L'estat actual de la formació de circ a Catalunya. Propostes de recorreguts formatius" que serveix de punt de partida del debat de les Jornades.

L'any 2012, el CoNCA publica l'informe "L'estat actual de la formació de circ a Catalunya. Propostes de recorreguts formatius. Relatories de les II Jornades de Formació de Circ".

A la tardor del 2012, es presenta el II Pla integral del circ 2012-2015. Entre els objectius estratègics del Pla integral hi ha el d'estructurar i regular la formació circense per garantir el desenvolupament professional del sector, per aquest motiu l'Associació de Professionals de Circ de Catalunya impulsa la creació d'un cens de professionals i de centres formatius que ha de contribuir a millorar-ne la identificació i la difusió.

En compliment del seu compromís amb el Pla integral del circ i, en concret, amb el desenvolupament d'iniciatives que articulïn el sistema formatiu i la professionalització d'aquest àmbit artístic, el CoNCA publica a finals del 2013 un nou informe, en aquest cas sobre "El perfil del formador de circ a Catalunya" que permet identificar i conèixer els formadors de circ que treballen a Catalunya.

3. Notes metodològiques

La recollida d'informació per a l'elaboració de l'enquesta es va fer a partir d'un formulari elaborat a Google Docs que facilità la difusió de l'enquesta a través del correu electrònic i la recollida de les respostes de manera automàtica en format Excel, la qual cosa en va simplificar el tractament posterior.

La difusió del qüestionari es va adreçar als projectes que estaven inclosos en el Cens de projectes formatius, als socis de l'APCC i als espais, les companyies i els professionals de circ que figuren a la base de dades de l'APCC. La recollida d'informació es va fer entre el 27 de desembre de 2013 i el 30 de juny de 2014.

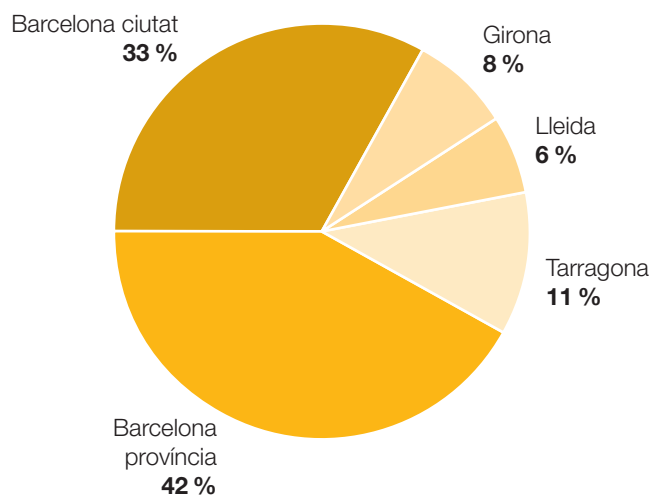
Es varen rebre un total de 36 respostes. No se n'ha descartat cap per manca d'informació. Des de la Comissió de Formació de l'APCC se n'ha fet un seguiment a través de correus electrònics i trucades telefòniques.

4. Quins són? Com són?

4.1 Informació general i territorial

- Els projectes de formació de circ que han respost al qüestionari han estat un total de 36.
- Pel que fa a la distribució territorial dels projectes de formació de circ a Catalunya, es pot afirmar que la majoria de projectes es concentren a la província de Barcelona amb un 33 % a la ciutat de Barcelona i un 42 % a la resta de la província. Tarragona n'acull l'11 %, els espais de formació a Girona representen el 8 % i a Lleida, el 6 %.

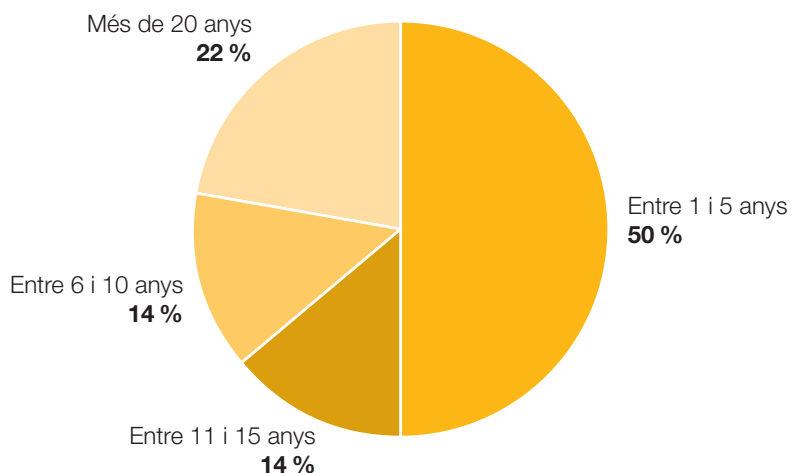
Repartiment dels projectes de formació de circ a Catalunya, segons ubicació. 2014

4.2 Informació estructural

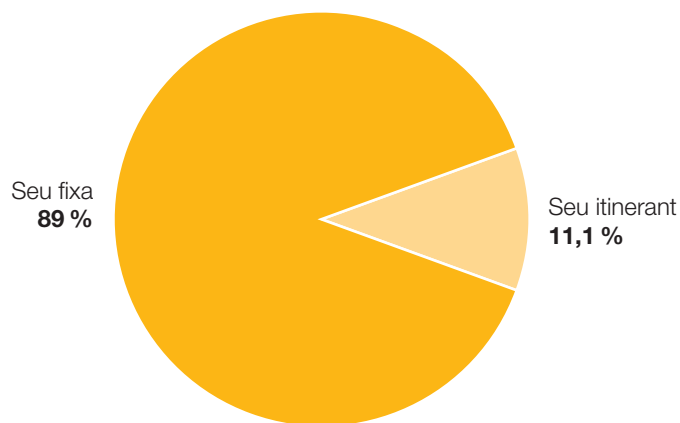
- No tots els projectes enquestats van néixer com a projectes de formació, d'aquí que calgui diferenciar la data de creació dels espais amb el naixement del projecte formatiu de circ. Del total dels projectes enquestats el 50 % van ser creats entre 1 i 5 anys enrere, un 14 % tenen una antiguitat d'entre 6 i 10 anys, un altre 14 % representa els centres amb una trajectòria d'entre 11 i 15 anys, mentre que els projectes amb més de 20 anys d'antiguitat són el 22 % dels enquestats. Per tant, es pot dir que la majoria d'espais aquí identificats són relativament joves.

Repartiment dels projectes, segons l'any de creació. 2014

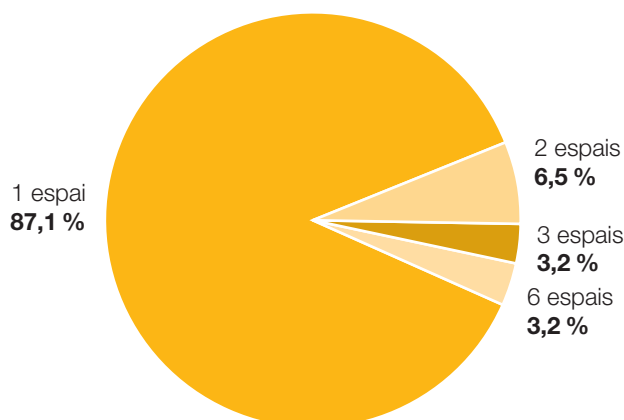

- Del total dels projectes de formació enquestats el 89 % disposen d'una seu fixa per impartir la formació, mentre que l'11 % restant no disposa d'un espai físic propi i desenvolupen la seva tasca de manera itinerant.

Repartiment dels projectes de formació, segons tipus de seu. 2014

- D'aquests projectes de formació amb seu fixa, un 87,1 % disposen d'un únic espai on fer les classes mentre que el 12,9 % restant disposen de més d'una aula.

Repartiment dels espais de formació, segons nombre d'aules disponibles. 2014

- Els 31 espais amb seu fixa tenen en conjunt 40 aules de formació, que sumen un total 6.614,4 m². Cada centre disposa d'una mitjana de 213,37 m² per a l'ensenyament del circ i cada aula té una mitjana de 165,36 m².
- D'aquests, gairebé la meitat (48 %) disposen d'espais de menys de 100 m². El 32 % dels projectes disposen d'entre 100 i 200 m² i només el 19 % disposen d'espais de més de 200 m². La manca d'espais de dimensions grans condiciona l'oferta dels centres i limita l'ensenyament de determinades tècniques.
- L'altura dels espais també condiciona el ventall de disciplines que s'imparteixen. Els espais amb una altura de fins a 4 metres són adients per a disciplines que no exerceixen activitats aèries o per a activitats infantils que no requereixen una altura tan elevada. Aquells espais amb altures d'entre 4,5 i 7 metres permeten la pràctica d'activitats aèries, verticals i acrobàtiques per a un públic més ampli, tot i que l'altura ideal serien 8 metres. L'altura és de 5,5 metres de mitjana.

Nombre de projectes formatius, segons les tècniques i l'altura dels espais. 2014

	Fins a 4 m	De 4 a 5 m	De 5,5 a 6,5 m	De 7 a 10 m
Acrobàcia	2	9	5	7
Aeris	1	9	10	7
Equilibris acrobàtics	2	8	5	6
Equilibris sobre objectes	1	6	5	4
Funambulisme	1	6	4	1
Malabars	1	9	6	4
Màgia	0	0	1	0
Pallasso	0	7	5	4
Trampolí	0	4	4	1
Verticals	0	8	6	4
Total	8	66	51	38

- Respecte al tipus de terra, la majoria de les aules disposen de parquet (39,4 %) o linòleum (27,3 %), que s'utilitzen principalment per a disciplines aèries, equilibris i malabars. Altres tècniques com la màgia o el pallasso no estan tan condicionades pel tipus de terra a l'hora de la seva pràctica i poden treballar-se sobre altres tipus de superfícies. Finalment la moqueta i el paviment no són tan habituals, però podem trobar casos en què també s'utilitzen.

Nombre de projectes formatius, segons les tècniques i el tipus de terra dels espais. 2014

	Linòleum	Parquet	Moqueta	Paviment	Diversos terres
Acrobàcia	7	2	10	2	3
Aeris	9	4	9	2	4
Equilibris acrobàtics	8	2	8	2	2
Equilibris sobre objectes	5	1	7	2	2
Funambulisme	5	1	4	1	1
Malabars	8	2	8	1	2
Màgia	2	0	0	0	0
Pallasso	6	2	6	2	1
Trampolí	4	1	2	1	1
Verticals	6	3	5	2	3
Total	60	18	59	15	19

4.3 Nivell d'especialització

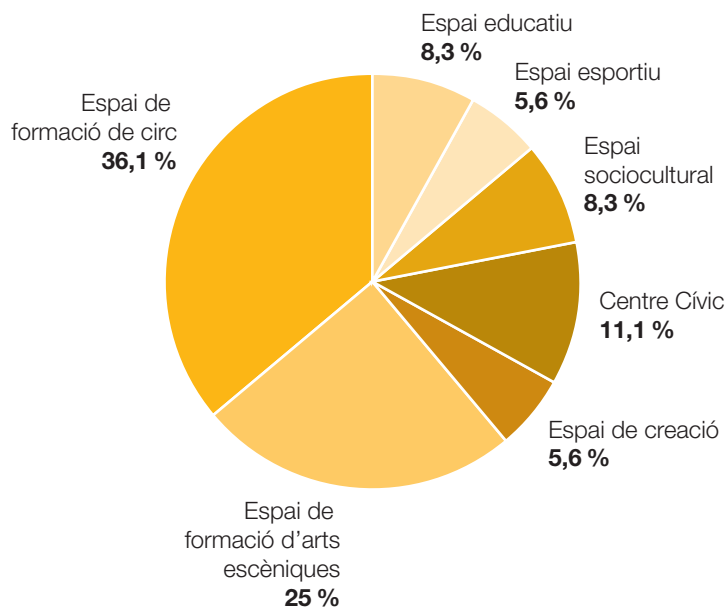
- De la mostra dels projectes enquestats on s'imparteix la formació de circ podem establir diferents tipologies en funció del nivell d'especialització del projecte i de si està vinculat a entitats culturals i artístiques o si pel contrari està relacionat a projectes d'altra naturalesa.

Nombre de projectes formatius, segons la naturalesa de la seva entitat i la seva vinculació a la cultura i les arts. 2014

	Culturals i artístics	No culturals	Total
Centre cívic	4	-	4
Espai de creació	2	-	2
Espai de formació d'arts escèniques	9	-	9
Espai de formació de circ	13	-	13
Espai educatiu	-	3	3
Espai esportiu	-	2	2
Espai sociocultural	3	-	3
Total	31	5	36

- Els projectes dedicats a la formació exclusiva i especialitzada de circ representen el 36,1 % dels espais de la mostra, seguits dels projectes de formació d'arts escèniques, que són el 25 % i on s'imparteixen altres disciplines escèniques com la dansa o el teatre físic. Dels projectes no exclusivament vinculats amb l'àmbit del circ, els centres cívics desenvolupen una tasca de formació important que significa l'11,1 % del total de la formació del circ. A continuació trobem un 8,3 % d'espais educatius (escoles i instituts) que acullen aquesta formació. Tanmateix espais socioculturals com ateneus i associacions socials amb tasques culturals signifiquen també un 8,3 % de la formació en circ que s'ofereix. Finalment als poliesportius municipals també s'hi imparteix un 5,6 % de la formació de circ que s'ofereix a Catalunya.

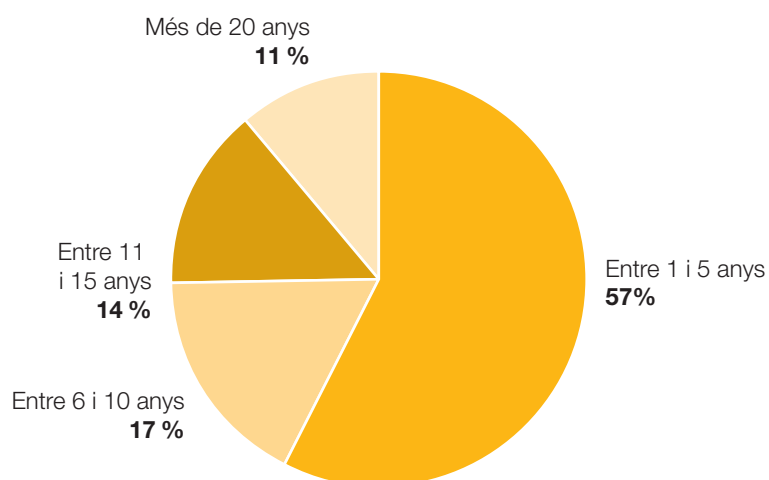
Distribució dels projectes de formació en funció de la naturalesa del centre. 2014

4.4 Trajectòria en formació de circ

- Com ja s'ha dit, no en tots els casos els projectes enquestats van començar a impartir formació de circ des dels seus inicis, però sí, una majoria àmplia. Dels 35 espais que han diferenciat l'any de la seva creació de l'inici de la tasca formativa, més del 80 % fa classes de circ des del seu origen.
- És per això que el patró és molt similar al de l'any de creació, es tracta de projectes majoritàriament joves. El 57 % dels projectes van iniciar-se en la formació circense entre 1 i 5 anys enrere. A continuació, el 17 % dels projectes porten entre 6 i 10 anys desenvolupant aquesta formació seguit d'un 14 % que fa entre 11 i 15 anys que imparteixen l'aprenentatge del circ. Només un 11 % tenen una trajectòria dilatada en la formació de més de 20 anys.

Repartiment dels projectes, segons trajectòria en formació de circ. 2014

4.5 Objectius pedagògics

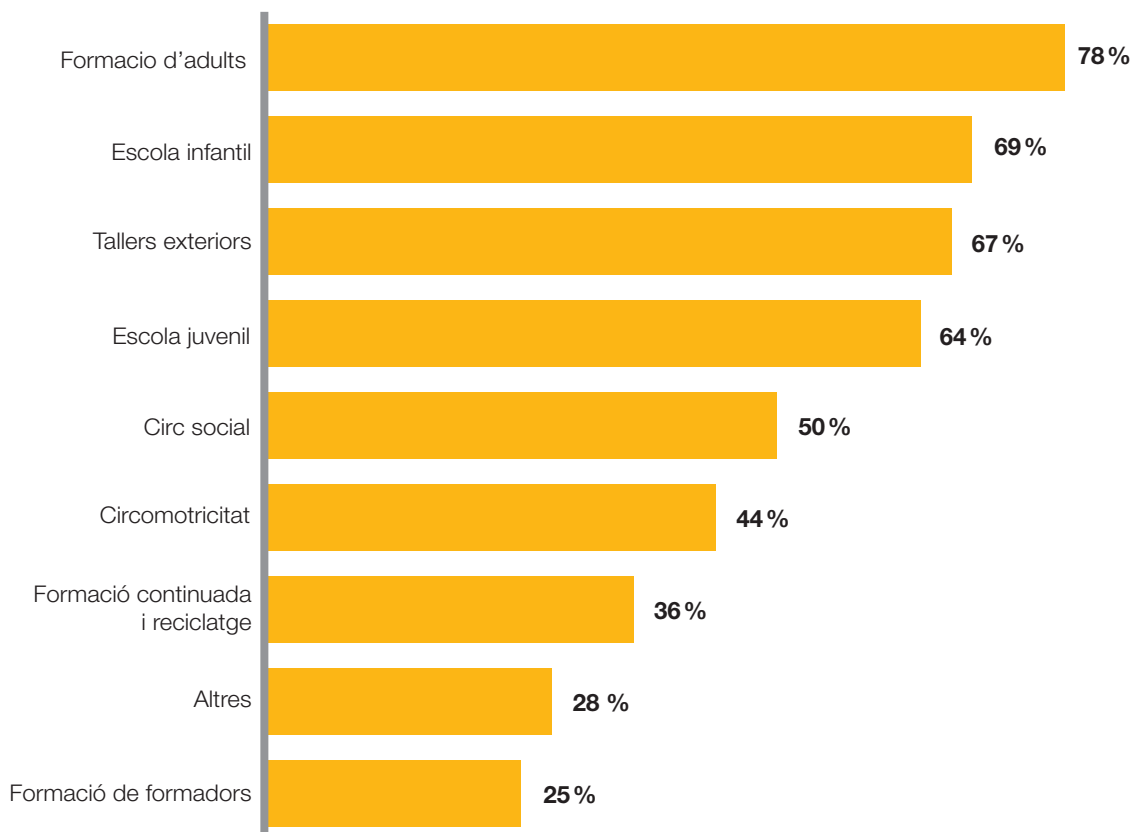
- Del conjunt de respostes obtingudes a la descripció dels objectius pedagògics podem resumir que molts dels projectes de formació tenen les línies pedagògiques següents com a finalitats principals dels seus programes formatius:
 1. Iniciació i aprofundiment de les diferents tècniques circenses
 2. Coneixement, difusió i exhibició del circ
 3. Desenvolupament de la creació artística
 4. Desenvolupament i domini psíquic i psicomotor del cos
 5. Millora del creixement personal i de la capacitat d'interrelació personal
 6. Foment de valors socioculturals
 7. Dinamització comunitària i cohesió social.

5. Què ofereixen? Quina formació imparteixen?

5.1 Àmbits de treball

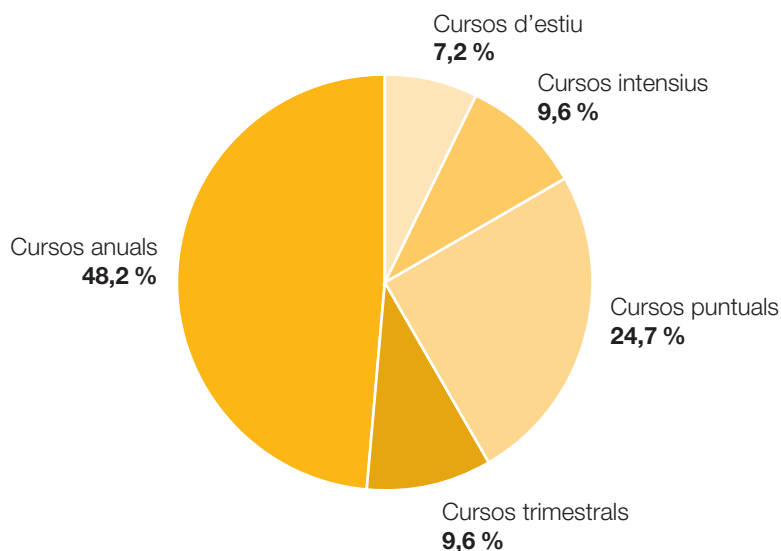
- Gairebé tots els projectes de formació enquestats (91,7 %) ensenyen més d'un àmbit de treball i d'aquests el 61,1 % toquen entre 3 i 6 àmbits diferents. La mitjana se situa en 4,61 àmbits de treball per espai.
- Els àmbits de treball que més s'ofereixen són aquells que tenen a veure amb les fases inicials de l'aprenentatge tant per a adults com per a nens i joves. La formació de professorat i la formació en fases avançades i de reciclatge són els àmbits menys impartits.
- Entre altres àmbits de treball, hi ha opció d'intercanvis juvenils i de formadors així com cursos específics per a un major aprofundiment de determinats àmbits.

Distribució dels àmbits de treball, segons els projectes que el treballen. 2014

- Respecte a la periodicitat dels diversos àmbits impartits els cursos anuals són el 48,2 % de l'oferta total dels espais enquestats seguits dels cursos puntuals (24,7 %), intensius (9,6 %) i trimestrals (9,6 %).

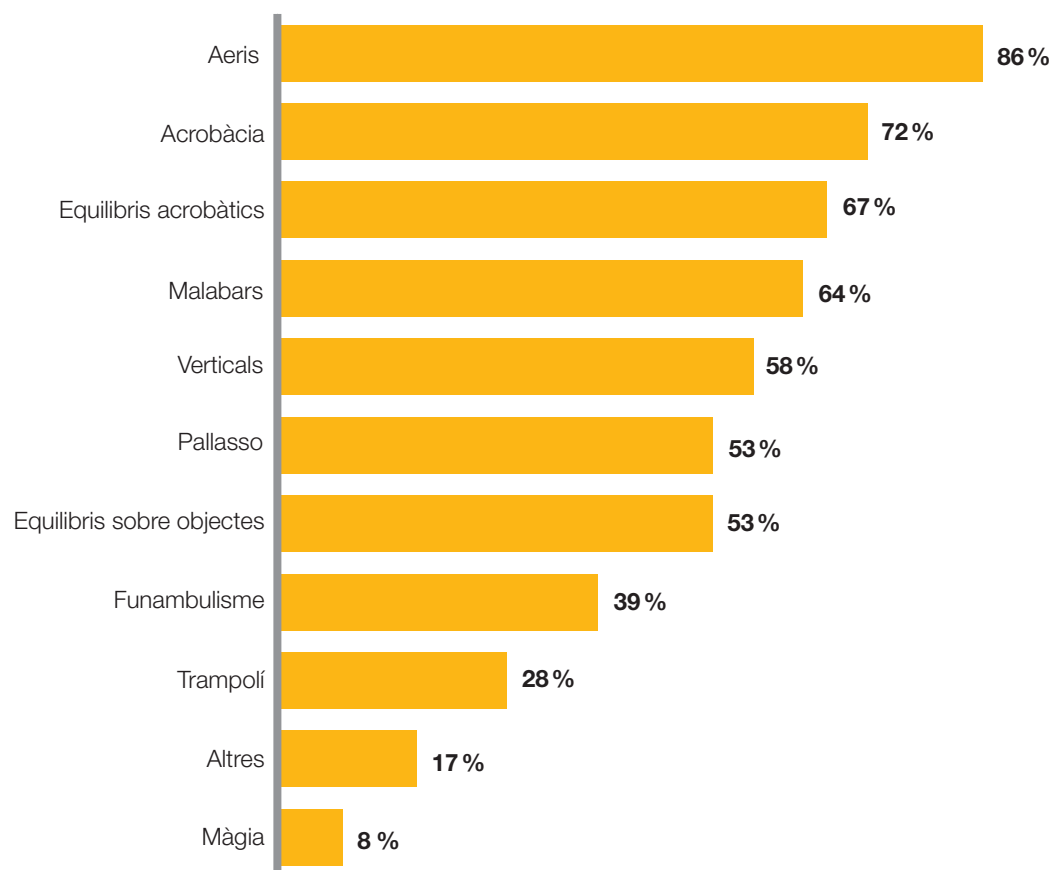
Distribució per periodicitat dels àmbits de treball impartits. 2014

5.2 Tècniques impartides

- Els projectes de formació de circ a Catalunya imparteixen 5,4 tècniques diferents de mitjana.
- Són pocs els espais especialitzats en una única tècnica, concretament un 11 %. De fet un 22 % dels espais de formació imparteixen fins a 9 disciplines diferents. No obstant això, el 47 % dels casos imparteixen entre 2 i 6 disciplines.
- Excepte la màgia, la resta de tècniques són impartides per, com a mínim, una quarta part dels espais identificats. De les 10 tècniques llistades, el 70 % són impartides per més de la meitat dels espais.
- Els aeris són la tècnica més ensenyada seguida de l'acrobàcia i els equilibris acrobàtics, els malabars i els verticals. A l'altre extrem, destaquen el trampolí, la màgia i altres gèneres com la dansa o el teatre físic, com les especialitats que menys s'ofereixen.

Distribució de les tècniques impartides, segons els projectes que les ensenyen. 2014

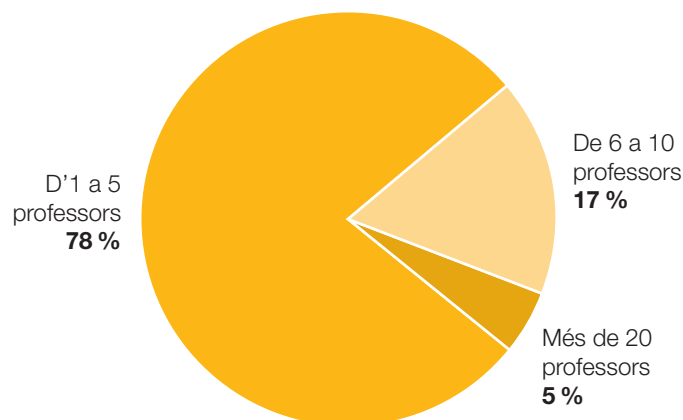

6. Com funcionen?

6.1 Professorat

- La mitjana de professors dedicats a la formació circense és de 4,58 professors per projecte.
- Del total d'espais enquestats el 78 % tenen entre 1 i 5 professors per als seus ensenyaments mentre que el 17 % disposen d'entre 6 i 10 professors i només el 5 % té més de 20 professors en el seu equip.
- Majoritàriament els projectes de formació enquestats tenen equips de professorat força petits per a l'ensenyament de totes les disciplines que ofereixen. Són pocs els projectes amb un professorat més nombrós de manera que molts dels formadors imparteixen més d'una tècnica.

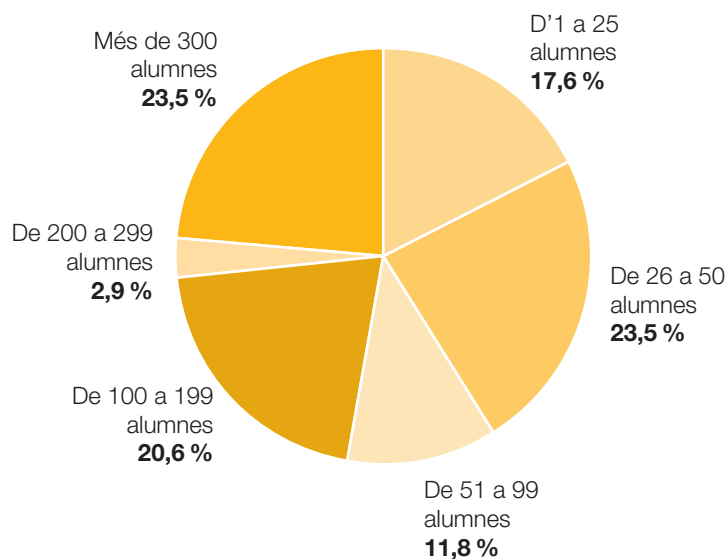
Repartiment dels projectes de formació, segons nombre de professorat. 2014

6.2 Alumnes

- La mitjana anual d'alumnes és de 166,69 per projecte, tenint en compte els 34 espais que han aportat aquesta informació.
- Predominen les escoles petites amb un volum d'alumnat que no supera els 50 alumnes, amb un 41,1%, seguides d'un 32,4 % que representen les escoles mitjanes d'entre 50 i 199 alumnes. Les escoles grans amb capacitat per acollir més de 200 alumnes són les que, des de la perspectiva del nombre d'alumnes, tenen una menor presència en el panorama formatiu del circ, tot i que són un 26,4 %.

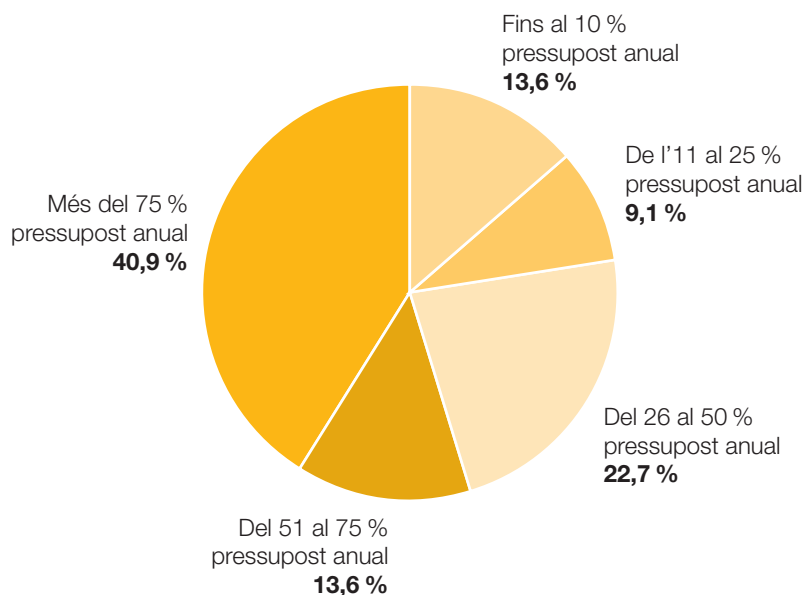
Repartiment dels espais en funció dels alumnes anuals. 2014

6.3 Finançament

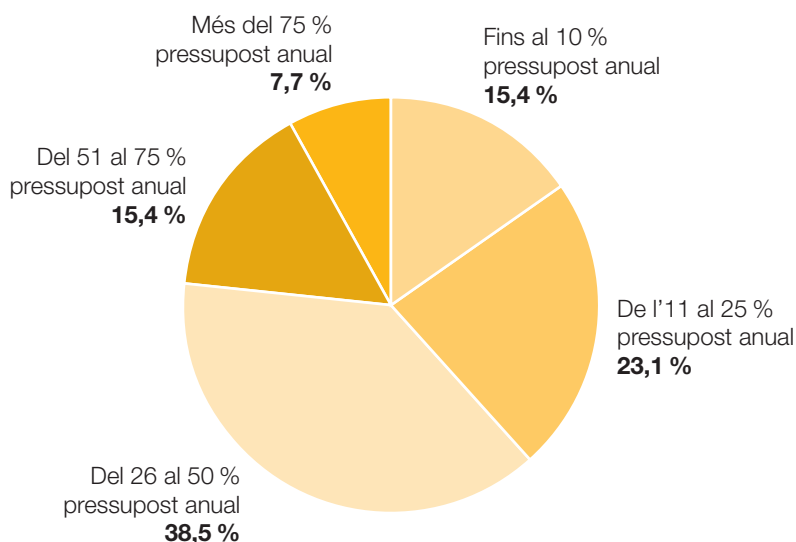
- Els projectes de formació es financen principalment a través dels ingressos propis generats ja sigui per les inscripcions dels alumnes ja sigui per les activitats paral·leles que els espais organitzen per obtenir més ingressos. També ho fan a través d'ajuts públics, però en menor mesura.
- Pel que fa al volum d'ingressos propis generats per cada centre es pot dir que el 60 % dels projectes s'autofinancen al 100 % amb els ingressos provinents de les matrícules dels alumnes i d'altres activitats. Per a un 30 % els ingressos propis representen entre el 55 % i el 85 % del seu pressupost, mentre que per a un 10 % dels projectes els ingressos propis només representen el 2 % i necessiten altres fonts de finançament per desenvolupar la seva tasca.
- Una de les fonts d'ingressos més importants d'aquests projectes són les inscripcions dels alumnes. Segons les respostes obtingudes, per al 40,9 % dels projectes els ingressos generats per les quotes dels alumnes signifiquen més del 75 % del pressupost anual del projecte. Per a un 22,7 % aquests ingressos són igualment destacables ja que representen entre un 26 % i un 50 % del seu pressupost. Els centres on els ingressos per matrícules no són tan significatius respecte al seu pressupost anual representen un 22 %.

Pes dels ingressos per inscripcions dels alumnes respecte al pressupost anual dels projectes. 2012

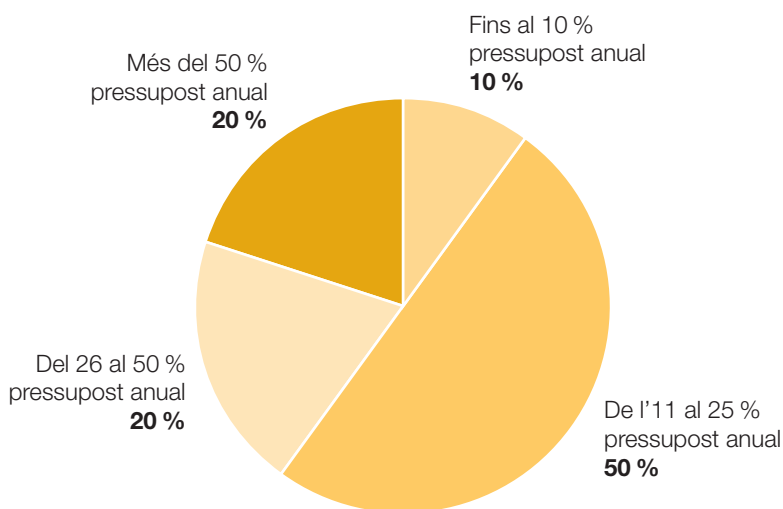
- Molts dels projectes de formació han de recórrer a l'organització d'altres activitats per tal d'augmentar els ingressos propis i poder tirar endavant el seu projecte. Concretament, el 76,7 % opten per organitzar activitats paral·leles com una altra via de finançament mentre que el 23,3 % restant no ho fan.
- Com ja s'ha dit, l'organització d'altres activitats és una via més per a la sostenibilitat econòmica dels projectes. No són gaires els espais per als quals aquests ingressos són més del 50 % del seu pressupost. Però sí que per a un 38,5 %, aquestes activitats tenen un pes que pot representar entre un 26 % i un 50 % del seu pressupost anual, i per a un gruix important dels projectes aquestes activitats no aporten més del 25 % del seu pressupost anual.

Pes dels ingressos per altres activitats respecte al pressupost anual dels projectes. 2012

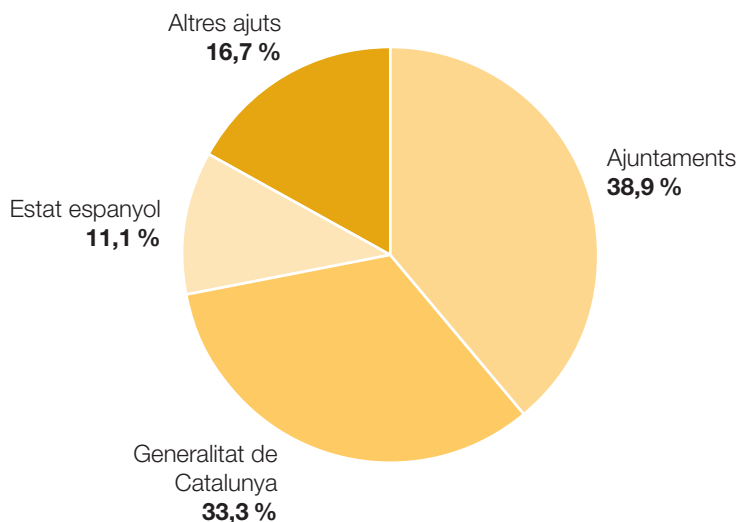
- Pel que fa als ajuts públics, el 55,9 % dels espais no reben cap ajut públic per desenvolupar el seu projecte formatiu. Per contra, el 44,1 % restant dels projectes sí que compten amb suport públic per finançar-se.
- Per al 50 % dels projectes que reben ajuts públics, el suport públic representa entre l'11 % i el 25 % del pressupost anual. A un 20 %, l'Administració pública els ajuda amb entre un 26 % i un 50 % del seu pressupost anual, mentre que per a un altre 20 % els ajuts públics són més del 50 % del pressupost anual. Finalment només un 10 % dels espais reben menys d'un 10 % del seu pressupost en diner públic.

Pes dels ajuts públics respecte al pressupost anual dels projectes. 2012

- Si s'analitza l'origen dels ajuts públics segons el nivell d'administració que els atorga es conclou que gran part, el 38,9 %, provenen dels ajuntaments, seguits de la Generalitat de Catalunya a través del Departament de Cultura amb un 33,3 %. Finalment, l'Estat espanyol representa un 11 %.

Origen dels ajuts públics segons tipus d'administració. 2012

6.4 Problemàtiques

- Els projectes de formació de circ enquestats han descrit aquelles problemàtiques amb les quals es troben per al bon desenvolupament de la seva pràctica formativa que es poden resumir amb els punts següents:
 1. Manca de reconeixement institucional
 2. Necessitat d'un major finançament públic i privat
 3. Recursos estructurals, materials i humans escassos
 4. Necessitat d'una major investigació i difusió de les activitats vinculades al món del circ.

7. Annex

Projectes formatius desenvolupats a Catalunya	
Ateneu Popular 9 Barris	Esplai de Circ
Ateneu Torrellenc	Gente Colgada
Can Pi Circ	Giny
Carpa 360 Circ - Circ de les Musaranyes	La Casona, formació investigació teatral
Ceip Taber	La Central del Circ
Centre Cívic les Corts. Sala Gran	La Circoteca
Centre Cívic Sant Jordi Ribera Baixa	La Crica
Centre de formació teatral El Galliner	L'Excèntrica
Desastrosus-Cirkus	Llançadora Associació d'Artistes
El Timbal	Nau Te la Tramas
Escola Circ Los	Piccolo Circus
Escola Circ Rogelio Rivel	Poliesportiu La Seu d'Urgell
Escola de Circ Quina Gràcia	Poliesportiu Els Til·lers Sort
Escola de Circ Saltimbanqui	Rai - Recursos d'Animació Intercultural
Escola de Clown	Suitcase Circus
Escola de Teatre i Circ d'Amposta. EtcA	Taller Escola de Circ conduït per Artescena social en el Casal de Joves La Fusteria
Espai de Circ Cronopis	Trapezi Cinema
Espai Jove Boca Nord	Tub d'Assaig 7'70

Referències **CoNCA**

RC1 (2014)

El perfil del formador de circ a Catalunya

RC2 (2014)

Els esdeveniments culturals a Catalunya: identificació, localització i anàlisi comparada de les activitats de cultura popular catalanes

RC3 (2014)

Els espais de formació de circ de Catalunya

